

HUUB
OOSTERHUIS

Dan nog

GEBEDEN

ten have

Bidden

1.

Is God onzegbaar, onuitsprekelijk? Er is veel religieuze geheimtaal en godsdienstig jargon dat die indruk wekt. God is een mysterie – als hij bestaat, dan aan gene zijde van alle talen. Woorden schieten tekort om zijn diepte te peilen – je kunt het niet zeggen, zwijgen is beter. Mystieke dichters van alle wereldgodsdiensten hebben ons dat geleerd. Het lijkt me zuiver gevoeld en gedacht: als God bestaat, is hij groter dan het bereik van onze taal – en groter dan ons hart.

En toch is er veel over God te zeggen. Wie de Bijbel voor zijn of haar denken over God tot uitgangspunt neemt, hoeft niet om woorden verlegen te zitten. In de Bijbelse verhalen en liederen is God groter dan mensentaal en mensenhart.

Maar wie hij is en niet is, hoe hij God is en hoe en waar je hem op het spoor komt, dat wordt in dat boek luidkeels en openlijk uitgesproken, en alle maatschappelijke, politieke gevolgen daarvan worden duidelijk gearticuleerd. In beelden en gelijkenissen. Niet in definities. Definities sluiten elkaar uit, beelden en gelijkenissen omarmen elkaar. In de beeldspraak van de psalmen wordt God in één adem licht en rots genoemd – hij is zo wijd en zwaarwegend en licht als licht, hij is zo standvastig, zo trouw als een rots. Op dezelfde 'poëtische wijze' spreken de Bijbelse verhalen over God als

vriend en vader, over zijn handen en zijn schoot en zijn aangezicht.

2.

Leer vragen, smeken, aandringen, bonken op luiken. Leer bidden. Verlang. Wees niet mat, gelaten, vaag, wees heftig, bewogen, waakzaam, ontroerbaar. Verlang harts-tochtelijk naar de werking van de Heilige Geest: dat de Naam van God, die bevrijding en liefde betekent, werkelijkheid zal worden in mensen.

*Leer stil zijn en leer niets doen en leer wachten.
't Geheim der sterken school altijd daarin
dat zij zich instelden op lange drachten.*

Regels van Henriette Roland Holst. Met 'niets doen' bedoelt ze: toom je 'dadendrang' in, die vaak uit blinde ijver, onwijze beste bedoelingen en prestatiezucht bestaat; leer niet in te grijpen, niets af te dwingen, niets te forceren; leer mensen vergeven dat ze grof en zelfzuchtig zijn; leer wachten, soms is iemand plotseling niet zelfzuchtig, maar wijd en lief. En leef zo, dat iemand 's nachts op je deuren en luiken durft te bonken.

Bidden is je instellen op lange drachten: het lange dragen van het visioen, én van de mislukking, de schande, de schuldenlast die weegt en weegt, de zonde die méégedragen, wéggedragen moet worden, weggeleefd.

3.

Degene die in het bijbelse geloofsverhaal 'God' genoemd wordt, is geen ingrijper – het kost enige jaren van je leven om dat te gaan inzien. Door volhardende studie en overweging van de Schrift ('vasten en bidden') is het mogelijk tot het besef te komen dat de God van Mozes en van Jezus een ander is dan de god van de filosofen, en niet het Opperwezen dat in volksvroomheid van heidense huize als een almachtige bestierder wordt gevreesd en gehuldigd.

De Bijbel spreekt over een Bevrijder-Schepper-God die deze aarde aan de mensen en de mensen aan elkaar heeft gegeven; die dus niet ingrijpt, geen rampen overzendt of verhindert, en hier op aarde mensen niet helpt, troost, begeestert, begenadigt, buiten mensen om.

Er is in mensen 'iets als een stem', 'iemand als een stem' die zegt: 'Wees vrij, bevrijd elkaar, maak niet dood, doe leven.' Wie dat hoort in zichzelf, en de wil bespeurt en soms zelfs de kracht om zo te leven, hoort de stem van die Bevrijder-Schepper-God. Het is zijn stem die in je spreekt; het is zijn woord waarmee alles begonnen is, dat je herkent in jezelf, het is zo diep in je als je levensadem. Het is je ingeschapen, noem het je geweten.

En het is dát woord, hetzelfde, dat de ziel en de levensadem is van het bijbelse geloofsverhaal, de Thora van Mozes en Jezus. In dat boek spreekt de stem die ook in jouw geweten spreekt. En wat je ogen daar kunnen lezen, dat spreekt die stem in jou, in je hart, daar waar je aanvoelt en kiest, en wéét wat je verstand misschien

nog niet weet. Ze kloppen met elkaar, jouw hart en dat boek. Bidden is: bij het licht van de Thora afdalen in jezelf, tot waar je hart is, tot waar je de stem van je geweten hoort.

4.

De Thora is het visioen van schepping en bevrijding: deze aarde een bewoonbare plaats, een structuur van gerechtigheid, een klimaat van liefde. Bidden is: dat visioen voor ogen krijgen, en je doen en laten en je drijven en hartsverlangens toetsen aan dat visioen.

In het bijbelse geloofsverhaal, dat vele en veelsoortige documenten omvat, is een bundel gebedsteksten opgenomen, het boek der psalmen. De eerste psalm begint, in een vertaling van Judith Herzberg, als volgt:

*Geluk met hem die niet meeloopt
op raad van kwaadaardigen,
niet stilstaat bij valsaards, in
cynisch gezelschap niet aanzit, maar die,
zijn zin op Gods Thora gezet
zich dag en nacht op zijn Thora bezint.
Hij is zoals een boom
geplant tussen waterstromen
die vrucht draagt op zijn tijd
en blad dat niet verdort.*

Bidden is: je zinnen zetten op Gods Thora, je bezinnen op die levensleer. Je zou het ook kunnen vertalen als 'de woorden proeven', smaken, ze zó tot je nemen dat ze je

gaan voeden; drinken met kleine teugen van water dat dorstig maakt.

‘Proeven’ roept het woord ‘prevelen’ op: steeds maar weer de woorden zeggen, ze vormen met je lippen. Zacht zingen, om ze door en door te leren kennen. Alle verwijzingen van het woord over de liefde leren aanvoelen, alle praktische consequenties van dat woord leren overzien. Alle nuances beluisteren, beschouwen, wikken, wegen, ondervragen, doorgronden. En wel ‘nacht en dag’ als het zwart is, als het licht is, als het leven zwaar valt en als het vanzelf gaat. Je moet je er nooit van verwijderen, blijf op de weg van die woorden, blijf bij je bevrijder, waak en bid.

5.

Waken en bidden: je krachten verzamelen, je hart en verstand reorganiseren, je ogen steeds opnieuw instellen op het enig noodzakelijke dat alleréérst gezocht moet worden, ‘het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid’.

‘Kom, heilige geest van inzicht en daadkracht, van ongelooft in het noodlot; kom geest van weerstand, dat wij nooit zullen buigen voor de feiten, ook al kunnen wij ze niet veranderen, nog niet.’

Om dat gebed in zichzelf levend te houden doen mensen vreemde dingen. Hongerstakingen, veertigdaagse vasten. Maar ook kaarsen opsteken, ten teken dat ze hopen op het licht, ook op hun eigen innerlijke licht.

Hun armen ten hemel heffen, omdat ze haken naar het visioen; of plat op de grond gaan liggen, als om deze geschonden aarde met hun eigen lichaam te beschermen. Of ze kruipen op hun knieën de trappen op van een kathedraal, omdat ze wel de minste willen zijn in het koninkrijk, áls het maar komt. Liefde die tot het uiterste gaat.

Zevenmaal om de aarde te gaan
als het zou moeten op handen en voeten
zevenmaal om die ene te groeten
die daar lachend te wachten zou staan...

beroemde regels van Ida Gerhardt.

6.

Bidden is dus niet vragen om van alles? Trouwens, dat heeft dan toch geen zin, als God niet ingrijpt? Nee, hij grijpt niet in; maar hij werkt wel op jou in, als je zint op zijn heilige geest, je zinnen zet op zijn Thora – zijn woorden zullen je vernieuwen.

En wat dat vragen om van alles betreft: bidden om het welslagen van een rijexamen of zoiets is verwend gezeur. Maar vragen om de genezing van een doodziek kind? Hij grijpt niet in. Maar hij werkt wel op ons in – misschien loutert en verlicht zo'n gebed ons om zonder haat en wrok te kunnen leven met de dood zo vlakbij.

Dus bidden wordt niet verhoord? Wie bidt om Heilige Geest, ontvangt Heilige Geest. Het levenslicht niet haten, het geluk van anderen niet vernielen, uit wraak, niet doden, dat is Heilige Geest.

7.

Hij hoort, ziet, weet, zegt het bijbelse geloofsverhaal. 'Mocht het toch waar zijn dat Gij hoort' – 'Vader, mocht het uw wil zijn...' – de zinswendingen van de hoop. Je weet dat het onmogelijk is nog te genezen, maar niets is toch onmogelijk bij God. Dat is de tweespalt, de afgrond van de psalmen, uit die diepten wordt geroepen.

Dat roepen is onherleidbaar, het bestaat, haveloos roepen, het is als een natuurgebeuren. Wie het zinloos of zelfs psychotisch vindt, zal zijn gelijk wel halen, maar te ontkennen is het niet. In de psalmen is van dat roepen de echo te horen. Wat wordt er geroepen uit de diepte? Kreten, wartaal, met daarin één woord, één onbewijsbare aanroep: jij.

De Bijbel is het verhaal over een God die vriend is. 'En daar sprak Mozes met God, van aangezicht tot aangezicht, zoals een man spreekt met zijn vriend' (Exodus 33:11). Een God bij wie je midden in de nacht op de luiken mag rammen; die mensen uithoudt, die ze niet als vliegen van zich afslaat.

De auteurs van dit verhaal hebben een relatie geconcipieerd, 'geschouwd', waarin de een de ander totaal en zonder ophouden en zonder restrictie mag aanroepen, en onder al die aanroepingen bezwijkt de ander niet. Een bovenmenselijke relatie? Egyptische,

Babylonische, Griekse en Germaanse goden laten zo niet met zich doen. Sommige mensen wel. In een Joods, chassidisch lied, door Martin Buber opgetekend, wordt de ruimte van die relatie gespeeld:

Waarheen ik ook ga – Jij!
Waar ik ook sta – Jij!
Alleen maar Jij, en weer Jij en altijd Jij!
Jij, Jij, Jij!
Als het me goed gaat – Jij!
Als het mij pijn doet – Jij!
Alleen maar Jij en nog eens Jij en altijd Jij!
Jij, Jij, Jij!
Hemel – Jij; aarde – Jij;
Boven – Jij; beneden – Jij;
Waarheen ik mij ook wend, aan ieder einde
Alleen maar Jij en nog eens Jij en altijd Jij!
Jij, Jij, Jij!

Hoe is dit te begrijpen? Het moet zoiets zijn als wat [de dissidente Russische dichteres] Nadjezda Mandelstam [1899-1980] schrijft in de afscheidsbrief aan haar man Osip – ze heeft hem in jaren niet gezien, ze zoekt hem, niet wetend of hij nog leeft, ze schrijft: ‘Ik denk de hele dag bij alles wat ik doe: voor jou, voor jou, voor jou.’

De in deze bundel verzamelde gebeden van Huub Oosterhuis behoren tot zijn mooiste en meest geliefde. Ze getuigen van een ‘tastend geloof’ in een vaderlijke God, die ‘zoals een moeder zorgt voor kinderen, haar toevertrouwd’. Deze gebeden kunnen in goede en slechte tijden woorden geven aan diepe vertwijfeling en groot geluk.

Huub Oosterhuis (1933-2023) was een theoloog en dichter. Hij schreef een veelzijdig oeuvre van gedichten, essays, liederen en leerdichten en stond daarnaast aan de wieg van debatcentra als De Balie, De Rode Hoed en De Nieuwe Liefde.

www.uitgeverijjtenhave.nl

